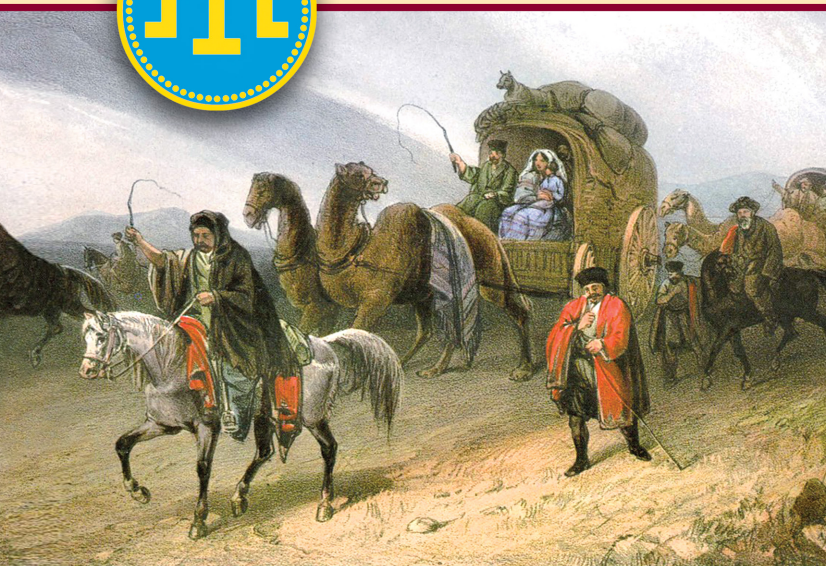


Дмитро Ващук

**МАТЕРІАЛЬНА СПАДЩИНА  
КРИМСЬКИХ ТАТАР  
XIV–XVII СТ.:  
ПОДІЛЛЯ І ВОЛИНЬ**



*Аналітичний  
каталог*



УКРАЇНСЬКИЙ  
КУЛЬТУРНИЙ  
ФОНД



LE GOUVERNEMENT  
DU GRAND-DUCHÉ DE LUXEMBOURG  
Ministère de la Culture







Міністерство культури та інформаційної політики України  
Український культурний фонд  
Інститут історії України НАН України

**Дмитро Ващук**

**МАТЕРІАЛЬНА  
СПАДЩИНА  
КРИМСЬКИХ ТАТАР  
XIV–XVII ст.:  
ПОДІЛЛЯ І ВОЛИНЬ**

*Аналітичний каталог*







Видання  
підготовлено у межах  
грантової програми  
Українського  
культурного фонду  
та за сприяння  
Міністерства культури  
Великого Герцогства  
Люксембург



LE GOUVERNEMENT  
DU GRAND-DUCHÉ DE LUXEMBOURG  
Ministère de la Culture

*Висловлюю щирю вдячність працівникам Музею книги та друкарства м. Острога, Державного історико-культурного заповідника м. Острога, Державного історико-культурного заповідника м. Дубно, Національного історико-меморіального заповідника «Поле Берестецької битви», Кам'янець-Подільського державного історичного музею-заповідника, Національного історико-архітектурного заповідника «Кам'янець», Державного історико-культурного заповідника «Межибіж» за надання доступу до фондів матеріалів та допомогу в підготовці цього каталогу.*

**Дмитро ВАЩУК**

## Шановний читачу!

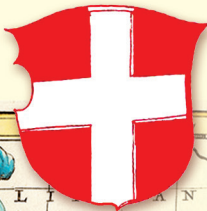
Історія українського і кримськотатарського народів тісно пов'язана з середини XIV ст. Серед регіонів, що стали майданчиком найбільш динамічних контактів двох сусідніх народів, виділяються Волинь та Поділля. Саме тут відбувся цілий ряд протистоянь між представниками різних цивілізацій, які супроводжувалися культурними обмінами, створенням мусульманських громад у християнському середовищі й навпаки. Закономірно, що такий процес спричинився до концентрації свідчень перебування татар (тимчасового чи постійного) на території Волині й Поділля. Їх постійне виявлення впродовж останніх десятиліть свідчить про значний потенціал цих регіонів у контексті проведення масштабних археологічних досліджень, особливо в місцях сутичок / контактів представників християнської та ісламської цивілізацій. Пропоноване дослідження відкриває широкі перспективи продовження подібних студій, які призведуть

до створення більш зрозумілого й повного наративу взаємодії татар та українців. Останній має не лише ретроспективне значення, але й безперечно актуальність для сучасних міжнародних відносин в Україні. Вивчення татарських пам'яток і артефактів як на Волині й Поділлі, так і в більш широкому українському контексті, створить можливості для розуміння України як оригінального і цілісного простору переплетення різних конфесійних, історико-культурних та цивілізаційних традицій. Саме через культивування подібним чином політики пам'яті створюються передумови для гармонійного співіснування титульної нації, корінних народів, у тому числі й кримських татар, та інших етнічних спільнот на території нашої Вітчизни.

**Петро Кулаковський**  
доктор історичних наук, професор,  
Національний університет  
«Острозька академія»



# ВОЛИНЬ



Вітовт  
із символами влади.  
Портрет роботи  
невідомого художника  
(XVII ст.)



Хан Тохтамиш.  
Лицевий літописний звід  
XVI ст.

Історія кримських татар на теренах материкової України бере свій початок із другої половини XIV ст., коли у Великому князівстві Литовському з'явилися мешканці Улусу Джучі (Золотої Орди). Поступово склалися союзницькі відносини, зокрема між ханом Тохтамишем та великим князем литовським Вітовтом. Спершу татарські громади виникли на Київщині, потім на Правобережжі Дніпра. У кінці XV ст. окремі поселення татар фіксуються в Польщі, Литві, Білорусі та на півночі України, а саме на Волині.

У першій декаді XVI ст. чисельність татарського населення у волинських містах збіль-

шилася. Це пов'язувалося з поразкою кримського війська в битві під Вишневцем 28 квітня 1512 р. від князя Костянтина Острозького. Частина перекопських татар, котрі потрапили в полон, було розселено по князівських володіннях із наданням певних пільг та гарантій. Згідно з писемними документами, найбільш сконцентровано вони мешкали в місті Острозі (існувала окрема вулиця, яка й нині має назву Татарської; мали мечеть, земельні ділянки, кладовище), селах Хорові та Розважі (нині Рівненський р-н Рівненської обл.), Підлужжі (Дубенський р-н Рівненської обл.). У першій половині XVII ст. татарських поселень побільшало. Зокрема, маємо відомості про відповідні громади у селах Новолабунь, Ювківці (нині Шепетівський р-н Хмельницької обл.), містах Полонне і Старокостянтинів (Хмельницька обл.).





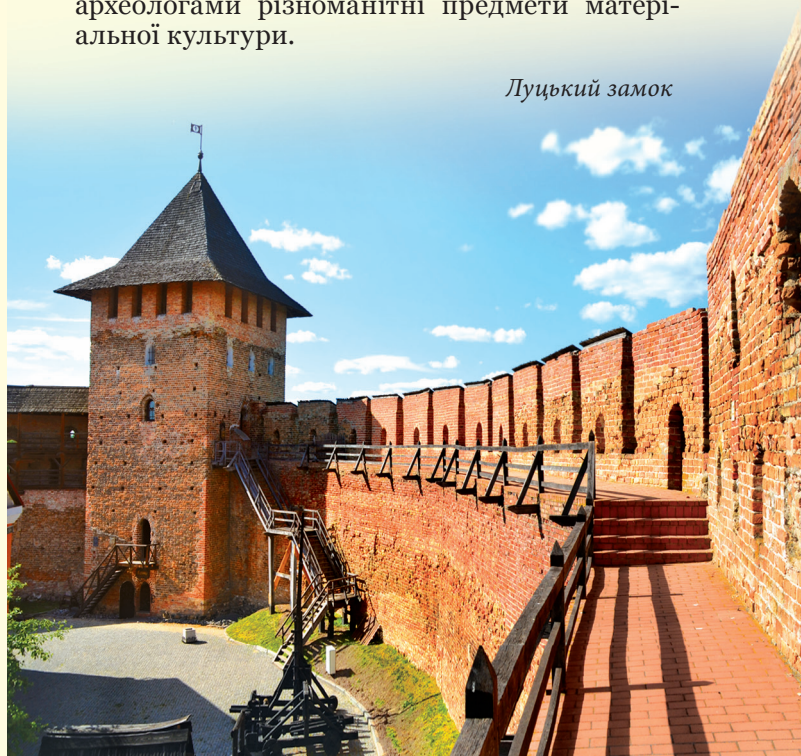
*Старокостянтинівський замок*

Писемні документи зберегли відомості про звичаї та обов'язки татар. Придворний поет князів Острозьких Симон Пекалід у поемі «Про Острозьку війну» (1600 р.) оповідав про острозьких татар: «Панцирів зовсім немає на воях, весь захист – це зброя: відділ без панцирів проти озброєних йде в бій охоче; тільки з мечем, і колчаном легким задоволені стріли, що пробивають щити круглуваті, скрізь міддю оббиті. Саме Беллона бажала, щоб гети (тобто татари – Д. В.) ці після поразки, в битві нещасній отут, в Острозі, поселилися жити. Тож біля Горині, річки скелястої, всі там осіли, й в інших місцях, і вже орють поля, не лишаючи зброї ... Празників в році чотири вони відзначають достойно ... День Баєрана (тобто Байрам – Д. В.) святкують вони дуже гучно: до міста всіх їх скликає мечеть із полів, що розкидані всюди ... Кинуться зараз до Вакха і з криком ведуть

хороводи, часто тоді червоніє земля від багряної крові, часто сп'янілий лишається мертвим на площі базарній» (текст із сайту <http://litopys.org.ua>). В інвентарі 1620 р. (опублікований І. Ворончук) наведено поіменний список полонських татар, а також їхні повинності: «Повинні ставати на кожну оборону ґрунтів, лісів, границь і де їм староста накаже, також і на сторожу під час набігів. Тільки з листами не їздять». Король Міхал Вишневецький 12 листопада 1669 р. особливим привілеєм підтвердив права й вольності татар, які мешкали в Речі Посполитій, зокрема волинських, костянтинівських та українських, надані попередніми володарями, починаючи від Сигізмунда II Августа (дослідження С. Кричинського).

До наших днів мечеті та приватні будівлі татар на території Волині не збереглися. Утім про їх перебування тут свідчать віднайдені археологами різноманітні предмети матеріальної культури.

*Луцький замок*







*Башта Луцька*

## ОСТРОГ

Острог як місто Волинської землі вперше згадано під 1100 р. До середини XIV ст. він періодично перебував у складі удільного Дорогобужського князівства. З початком правління на Волині Любарта Гедиміновича на декілька століть перейшов у підпорядкування Великого князівства Литовського. Найбільшого розвитку та піднесення Острог досяг після того, як став власністю роду Острозьких. Першим удільним острозьким князем став Данило, який був васалом Любарта. Син Данила, Федір, у 1396 р. отримав від великого князя Вітовта підтвердну грамоту на володіння Острогом. Відтоді почалася розбудова міста та зведення оборонних споруд.

Перша згадка про замок датується 1386 р. Зусиллями Данила з'явився єдиний в Острозі донжон – Мурована башта на Замковій горі. З кінця XIV й до середини XV ст. навколо міста збудовано потужні кам'яні укріплення, оточені ровом та



*Великий князь литовський Гедимін*



*Князь волинський та галицький Любарт-Дмитро Гедимінович*



*Герб князів Острозьких*





*Острозький замок. Нова (Кругла) башта*



*Башта Татарська надбрамна  
(друга пол. XV – поч. XVI ст.)*



*вул. Татарська*

земляним валом. Саме тоді зведено Нову (Круглу) башту. Близько 1450 р. Василь Острозький завершив спорудження Богоявленського собору, який у першій третині XVI ст. перебудував його онук – князь Костянтин Іванович. Упродовж XVI ст. Острог був одним із найбагатших міст Волині (в 1585 р. отримав магдебурзьке право) та головним культурним осередком регіону.

10

Князь К. Острозький поселив татар у північно-східній частині міста. До сьогоднішнього дня збереглася так звана Татарська башта, яка разом із Луцькою складала систему міських фортифікацій. Наприкінці вул. Татарської на підвищенні частково зберігся татарський цвинтар, останні поховання на якому відносяться до 1920-х рр.



*Могили на татарському цвинтарі*



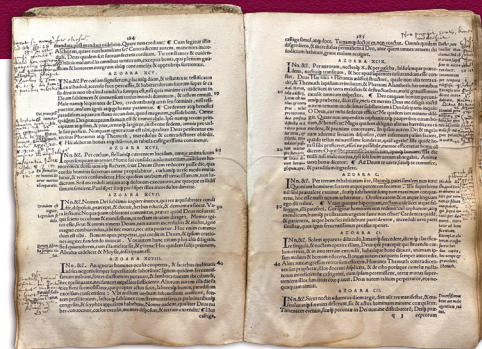




Башта Татарська надбрамна



Коран.  
Рукописна  
копія 1804 р.  
Адама Алі  
Мустафи



Латинський  
переклад  
Корану  
Т. Бібліандра

Колекції місцевих музеїв містять цікаві предмети матеріальної спадщини. Зокрема, в Музеї книги та друкарства м. Острога зберігається переклад Корану на латинську мову Теодора Бібліандра (Базель, 1550 р.) із передмовою Філіпа Меланхтона.



Надзвичайно цінним експонатом є каламар із пеналом Мухаммеда, особистого секретаря кримського хана Джанібєка Герая (перша чверть XVII ст.).



Історичну цінність має виявлений в острозьких татар у 1992 р. Коран, створений у 1804 р., який є рукописною копією ранішого видання. В експозиції представлено посуд – глиняний глек із ручкою, який датований XVII ст., металеву вазу початку XVIII ст. Варта уваги також збірка арабомовних трактатів із



Збірка арабомовних трактатів із риторики (1671–1672 рр.)

Глиняний глек із ручкою (XVII ст.)



Металева ваза (праворуч) початку XVIII ст.

риторики (1671–1672 рр.), автором якої був Іссам Ад-Дін аль-Ісфараїні.

Фонди Державного історико-культурного заповідника міста Острога містять зібрання віднайдених археологами монет: данг (диргем) ханів Джанібєка (1344–1345 рр.), Дервіша (1419/1420 рр.?), акче Менглі I Герая (1478–1479, 1495–1496 рр.), аспр Гаджі Герая (після 1471 р.) та ін.



Данг. Хан Джанібєк (1344–1345)



Данг. Хан Дервіш (1419–1420)



Акче. Хан Менглі I Герай (1478–1479)



Аспр. Хан Гаджі Герай (після 1471)



Акче. Хан Менглі I Герай (1495–1496)



Аспр. Хан Гаджі Герай (дата невідома)



Акче. Хан Менглі I Герай (дата невідома)



Монети Кримського ханства з фондів Державного історико-культурного заповідника міста Острога



# ДУБНО



Перша писемна згадка про Дубно (стародавній Дубен) як центр удільного князівства на Волині датується 1100 р. Згідно з археологічними дослідженнями, життя тут виникло значно раніше. Після 1240 р., коли місто знищили монголи, Дубно було невеличким поселенням. Бурхливий розвиток розпочався після того, як король Владислав Ягайло при-

вілеєм від 4 листопада 1386 р. передав його князеві Федору Острозькому. У 1492 р. гетьман Великого князівства Литовського Костянтин Іванович збудував тут кам'яну фортецю, а 6 червня 1498 р. великий князь Александр Ягеллончик надав місту маґдебурзьке право. Століттям пізніше Януш Острозький суттєво модернізував твердиню.





*Кавальєр на замковому бастионі*

Необхідність оборонних споруд визначалася частими (декілька разів на рік) нападами татарських і турецьких військ. Про один із таких маємо писемні свідчення місцевого очевидця Бута. Він розповідав про похід, який відбувся в період між липнем 1498 і липнем 1500 рр. Зокрема, повідомляв, що на Польщу пішли 8000 турок під проводом Каїка, воєводи кілійського, білогородського і добрицького. На Волині залишилися 6000 турок і 1000 татар, а з ними вже рік присутній дехто Дашовлуй Санчак. Метою виправи, на його думку, було захоплення полонених. Крім цього, війська в Польщі й на Волині мали діяти самостійно, але невідомо, якими шляхами підуть. Якщо не вдасться набрати полон, тоді турки планували взяти в облогу якесь місто. Також Бут згадував татар добрицьких і кілійських із цікавою характеристикою: *«Люди посполиті, добрі, але підлі; з ними дві рушниці»*.



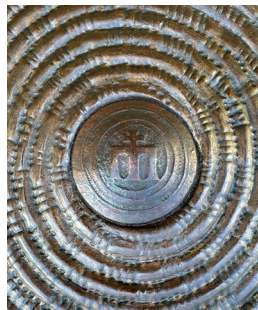




Про татарську присутність нагадує експозиція Державного історико-культурного заповідника міста Дубно. Зокрема, тут представлено оригінальний татарський лук XVII ст. на дерев'яній основі з кістяними пластинами, наконечники стріл XVI–XVII ст., реконструкцію металевого щита XVI ст. з тамгою у центрі.



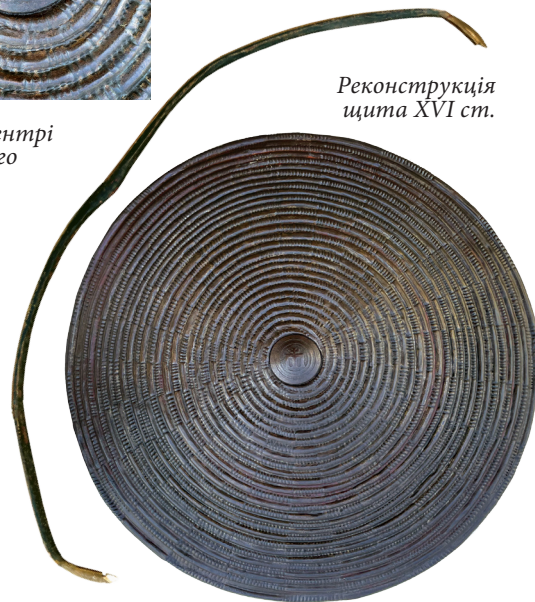
*Татарський воїн*



*Тамга у центрі металевого щита XVI ст.*

*Татарський лук XVII ст.*

*Реконструкція щита XVI ст.*



*У Державному історико-культурному заповіднику м. Дубно*

*Вістря списів XVI–XVII ст.*

*Вістря стріл і кулі XVI–XVII ст.*





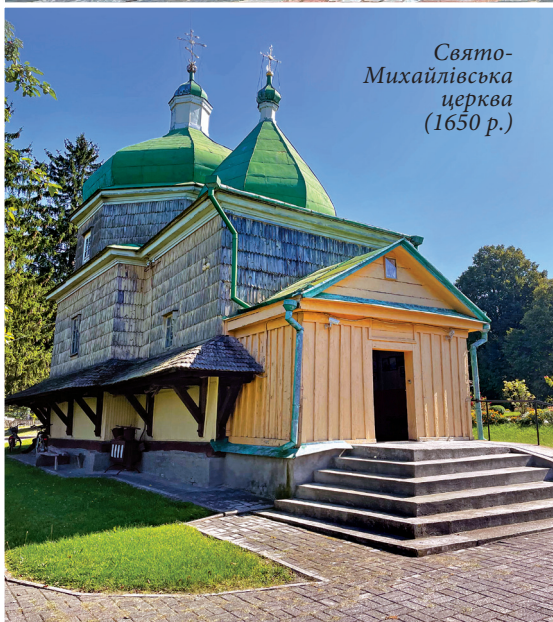


*Свято-Георгіївська  
церква (1910–1914)*

## БЕРЕСТЕЧКО

Археологічні дослідження засвідчують, що в межах сучасного Берестечка люди мешкали з епохи бронзи. Проте вперше як село Берестки Перемильської волості згадано у грамоті великого князя литовського Казимира Ягеллончика 1 червня 1445 р. До середини XVI ст. воно належало Боговитинам, а з 1544 р. перейшло до князів Пронських, як придане Федори Богушівни, дочки Михайла Боговитиновича Богуша. Статус міста отримало 1547 р., а 1555 р. Сигізмунд II Август надав магдебурзьке право. Згідно з ревізією українських замків 1545 р., окремі мешканці залучалися до ремонтних робіт укріплень (так званих городень) Переміля та Луцька.

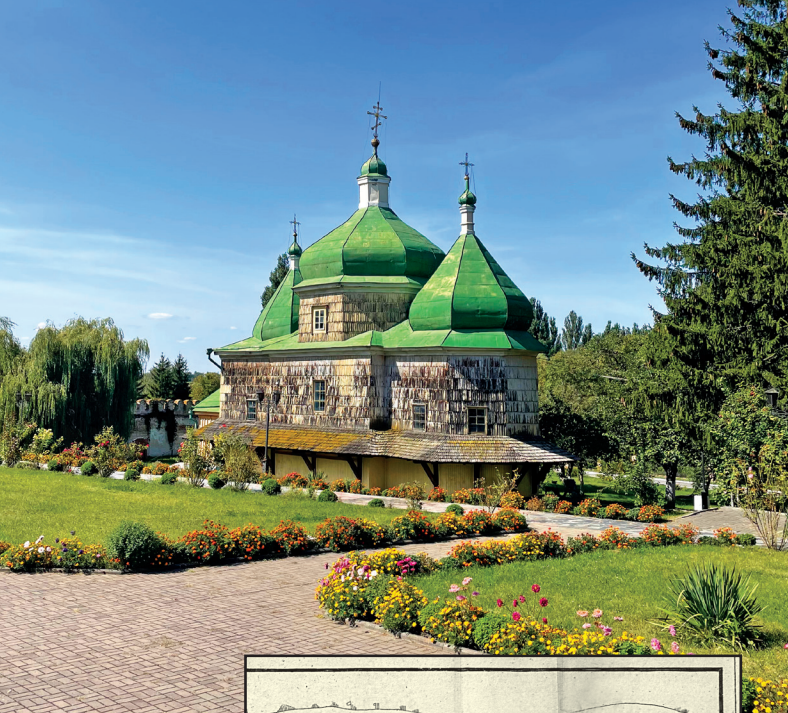




*Свято-  
Михайлівська  
церква  
(1650 р.)*

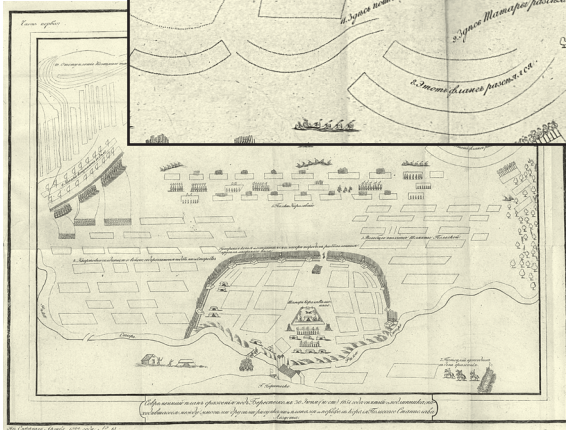




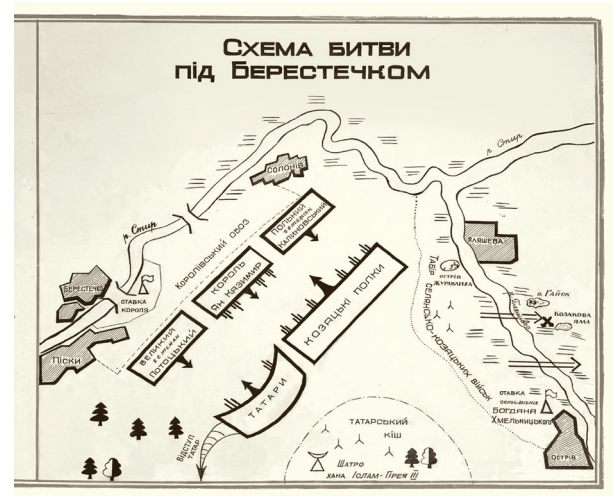


*Кримський хан  
Іслям III Герай верхи на коні.  
Гравюра XVII ст.*

Найбільш зна-  
ним Берестечко  
стало у середині  
XVII ст., коли тут у  
протистоянні зій-  
шлися дві армії:  
українсько-татар-  
ська та польська.  
Чи не найбільша в  
Європі за все сто-  
ліття битва трива-  
ла 18–30 червня  
1651 р. Загальна  
чисельність військ  
складала понад  
300 тис. Татарські  
підрозділи на чо-  
лі з ханом Ісля-  
мом III Ґераєм розташувалися на високому  
пагорбі лівого флангу союзницьких сил. Не  
вдаючись у подробиці, які докладно з'ясовані  
істориками, звернемо увагу лише на те, що  
стосується кримських татар.



*План битви під Берестечком.  
Копія з фондів Кам'янець-Подільського державного  
історичного музею-заповідника*





*Наконечники  
стріл  
XVII ст*



Завдяки 20-річним археологічним пошукам Ігоря Свешнікова, маємо величезну кількість знахідок, що увійшли до експозицій Національного історико-меморіального заповідника «Поле Берестецької битви». Проте зауважимо, що фахівець досліджував тільки одну з трьох переправ через р. Пляшівка, які навели козаки для відступу. На той час татарське військо вже залишило поле битви. Тому віднайдені речі важко ідентифікувати як суто татарські. Справу знаного археолога продовжує його учень – Богдан Прищеп. З розкопок 2003 р. цікаві наконечники стріл, які цілком імовірно (зважаючи на аналогічні з Дубна та Меджибожа) могли належати татар-

ським воїнам. На жаль, до сьогодні місце розташування підрозділів Ісляма III Герая зовсім не досліджувалось археологами. Єдиним вказівником татарської присутності залишається пам'ятний знак на пагорбі, з якого відкривається панорама поля Берестецької битви.



*Поле Берестецької битви. Панорама з місця  
ставки хана Ісляма III Герая*





# ПОДІЛЛЯ

Подільська земля (Велике Поділля) як історико-географічна область сформувалася у складі Золотоординської держави впродовж останньої третини XIV ст. Середина XIV ст. була переломним моментом для регіону, який став ареною військово-політичного протистояння між Великим князівством Литовським і Золотою Ордою. Переможцем у боротьбі за право володіти подільськими землями вийшла Литовська держава, чиє військо у Синьоводській битві 1362 р. розгромило сили ординців.



Подільське князівство за правління князів Коріатовичів



Битва на р. Сині Води, 1362 р. Лицевий літописний звід XVI ст.



Князь Юрій Коріатович



Битва князів Коріатовичів з еміром «Темиреза (Темеря)». Лицевий літописний звід XVI ст.

Влада у краї перейшла до представників династії Гедиміновичів – князів Коріатовичів. Так виникло нове князівство, яке розвивалося у загальноєвропейському культурному просторі.

За короткий час Коріатовичі створили ефективну вертикаль влади та потужне військо, що дозволило вберегти Поділля від розпаду. Першою резиденцією володарів Подільського





*Кам'янець-Подільська фортеця*

князівства був Смотрич, а з 1370-х рр. нею став Кам'янець, де ще з кінця XII ст. існували оборонні укріплення – як на території фортеці, так і на кам'яному півострові. Згідно з писемними джерелами, правління Коріатовичів позначилось інтенсивним будівництвом міст, поселень, фортець. Про це свідчать замки, зведені у Червоногороді, Скалі, Брацлаві, Соکیلці, Меджибожі, Вінниці. Відповідно, подільські міста поступово ставали центрами розвитку ремесла, внутрішньої та зовнішньої торгівлі.

Зважаючи на те, що південно-східна частина князівства межувала з ординськими володіннями, Коріатовичам потрібно було зміц-



*Залишки Червоногородського замку*

нювати кордони та мати сильне військо. Тому вони не лише боронили свій край, але й проводили активні наступальні дії. Найвідомішими виправами стали війни з ординцями 1362, 1374, 1380 рр. У цих подіях загинули двоє братів Коріатовичів – Юрій та Олександр.

Від часу правління Вітовта настав етап союзницьких відносин із татарами. Однак від середини XV ст. почався тривалий період турецько-татарських нападів на українські землі. Подільський регіон, разом із Київщиною, Сіверщиною та Волинню, черговий раз в історії стане об'єктом протистояння. За підрахунками дослідників, упродовж 1450–1556 рр. турецько-татарські війська вчинили 86 великих нападів на українські землі.



*Великий князь литовський Вітовт*

Перший ворожий похід на Поділля відбувся 1438 р. Очолюване подільським воєводою й галицьким каштеляном Михайлом Бучацьким військо зазнало нищівної поразки від Саїда Агмада, котрий, за даними А. Гваньїні, «набрав худоби та здобичі». Наступна виправа, згідно зі свідченнями Яна Длугоша, трапилася 1442 р.: «Татари напередодні Зелених свят (20 травня) вторглися великою ордою в Подільські, Руські землі й, не зустрічаючи жодного опору, сплюндрували їх аж до самого Львова». Кам'янець, залишаючись головним осередком регіону, а з 1434 р. ставши центром Подільського воєводства, перебуватиме в епіцентрі протистоянь. Відповідно, це не могло не позначитись на наявності матеріальних свідчень, пов'язаних із кримськими татарами.



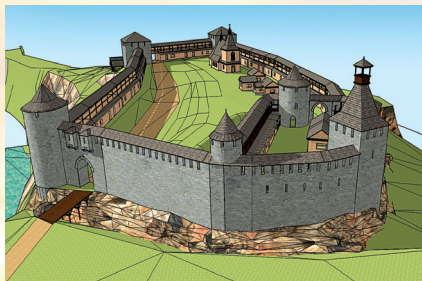
# КАМ'ЯНЕЦЬ-ПОДІЛЬСЬКИЙ

Згідно з археологічними дослідженнями, місто виникло на рубежі XII–XIII ст. Після переможної битви великого князя литовського Ольгерда з татарами на Синіх Водах у 1362 р. управління Кам'янцем перейшло до князів Коріатовичів. Саме за їхнього владарювання місто, завдяки вигідному стратегічному розташуванню, стрімко розвивалося. За ініціати-ви князів зведено оборонні укріплення. Так було закладено основу майбутньої кам'яної

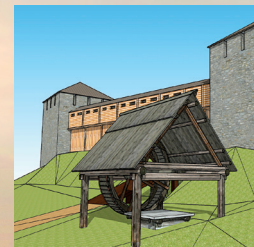
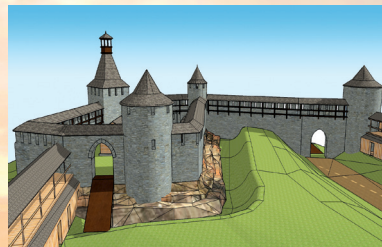
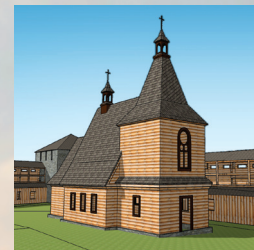
фортеці, яка збереглася до наших днів. Місце будівництва вибрано не випадково. Оскільки саме місто розташовувалося на кам'яному пів-острові, фортифікації прикривали єдиний в'їзд до нього. Згідно з дослідженнями Р. Майора, І. Старенького та Д. Бабюка, на кінець XIV ст. твердиня складалася з шести мурованих башт. Три з них розташовувалися із західно-го боку: Денна, Західна, Стара Рожанка. Саме вони формували давньоруський дитинець і з'єднувалися між собою кам'яними стінами, решта – дерев'яними. На території замку розміщувалися військові, адміністративні, господарські, сакральні та житлові споруди, зведені, найімовірніше, з деревини. У пізніші часи фортеця стане повністю кам'яною.







*Кам'янецький  
замок  
XIV–XV ст.  
Гіпотетична  
реконструкція  
Р. Майора,  
І. Старенького  
та Д. Бабюка*



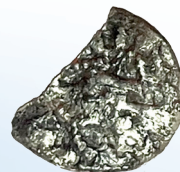
Кам'янецька твердиня, як й інші замки Західного Поділля, відіграла ключову роль в оборонній системі кордону Великого князівства Литовського, Польського королівства та Речі Посполитої впродовж декількох століть. Про татарську присутність свідчать наявні в місцевих музеях археологічні знахідки.





У фондах Кам'янець-Подільського державного історичного музею-заповідника зберігаються декілька цікавих експонатів.

Про золотоординські часи засвідчує чи не найбільш цінний – київське наслідування данга хана Джанібєка карбування Гюлістану 753 р. г. (1352/1353 р.). Цю монету було віднайдено під час розкопок 2017 р. За даними І. Старенького та І. Хромової, «на сьогодні це найзахідніша офіційна археологічна знахідка монети даного типу на території України».



Київське наслідування данга хана Джанібєка.  
Прорисовка І. Хромової

Генуезький аспр (1420–1430 рр., монетний двір Кафи)

Турецька порцеляна з фондів Кам'янець-Подільського державного історичного музею-заповідника





Значно більший масив знахідок стосується останньої третини XVII ст., коли місто стало центром Кам'янецького еялету у складі Османської імперії (1672–1699 рр.). Ідеться про велику кількість різноманітного керамічного та порцелянового посуду, люльок та ін. Щоправда, ці речі мають турецьке, а не кримськотатарське походження, але потрапити в місто могли також і з Криму. Орієнтовно з того часу в Кам'янці з'явилася вул. Татарська. Вочевидь, якась частина татар залишилася тут і після 1699 р.

Фонди Національного історико-архітектурного заповідника «Кам'янець» містять генуезький аспр (карбування 1420–1430 рр., монетний двір – Кафа); акче Гаджі Герая (карбування 1462–1463 рр., монетний двір – Крим; атрибуцію здійснив В. Безпалько, оскільки в описі фонду ця монета названа як «монета татарська» XV–XVIII ст.). Також на вул. Татарській, 17/1 при розкопках приватного житла XIV–XV ст. виявлено кераміку золотоординського часу.

*вул. Татарська,  
м. Кам'янець-Подільський*



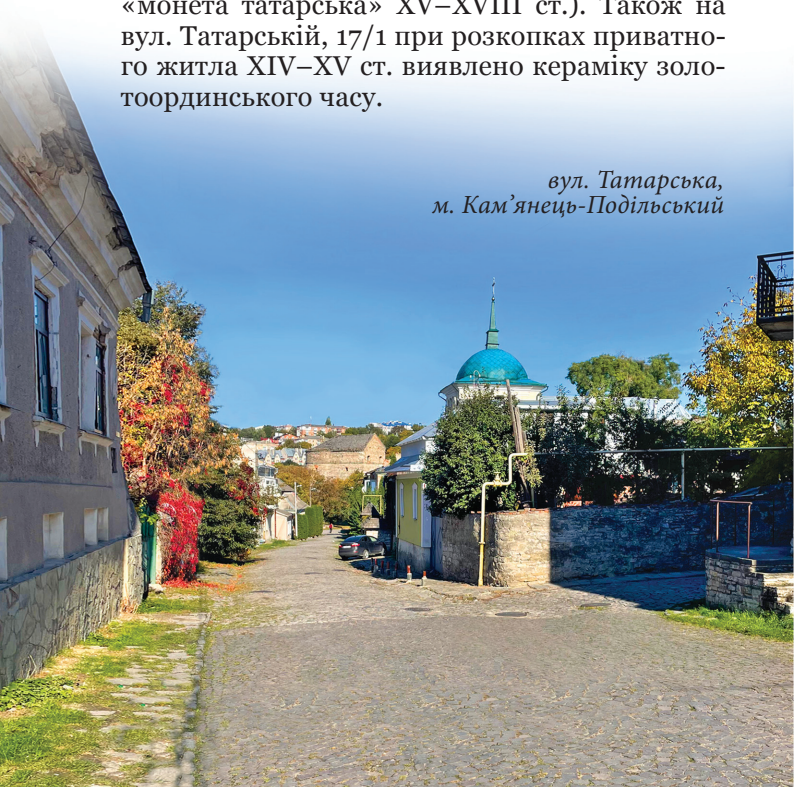
*Залишки приватного будинку в Кам'янці-Подільському (вул. Татарська 17/1). Фото І. Старенького*



*Акче Хан  
Гаджі Герай  
(1462–1463)*



*Золотоординська  
кераміка*







## МЕДЖИБІЖ

Історія міста розпочинається з літописних згадок XII ст. Свою назву «Межибоже» («межи Богами») поселення отримало від розташування в місці злиття річок Південний Буг і Бужок. Під литовську зверхність Меджибіж потрапив у середині XIV ст., коли належав князям Коріатовичам.

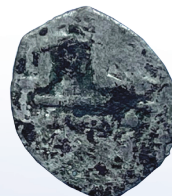
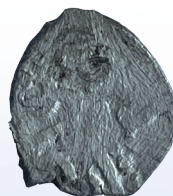
У середині XV ст. місто ввійшло до складу Польського королівства. У 1540 р. перейшло у володіння Сенявських, яким належало близько 200 років. У 1593 р. король Сигізмунд III Ваза на прохання Адама Єроніма Сенявського надав Меджибожу маґдебурзьке право. Останніми його власниками були представники роду Гедиміновичів – князі Чорторийські.



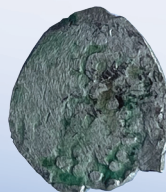


Місто розташовувалося на перехрес-ті двох «татарських» шляхів – Чорного та Кучманського, а тому було привабливою мі-шенню для нападів кримців. Це й визначи-ло його виняткове місце в оборонній системі Поділля, а також стимулювало будівництво мурованих замкових укріплень, які зберегли-ся до наших днів.

Татарська присутність зафіксована архео-логічними розкопками, адже на території зам-ку працює постійна експедиція. Відповідно, всі знахідки мають місцеве походження. Так, у фондах Державного історико-культурного заповідника «Межибіж» наявні монети крим-ських ханів: акче Менглі Герая (карбування початку 1500-х рр., монетний двір – Кафа; карбування 1484–1485 рр., монетний двір – Кирк-Єр), акче Девлета Герая (карбування 1550 р., Кирк-Єр).



*Акче. Хан Менглі Герай  
(поч. 1500-х рр.)*



*Акче.  
Хан Девлет Герай  
(1550 р.)*

*Акче. Хан Менглі Герай  
(1484–1485 рр.)*



*Меджибізький замок*



Важливим епізодом в історії Меджибожа став 1566 р., коли місто витримало потужний штурм кримських військ. Згідно з дослідженням Ю. Сіцінського, «татар тоді було дуже багато, а в замку була невелика залога, що нею керував власник міста Микола Сенявський, руський воевода; він одбив натиск татар, вони одійшли од міста, тільки спустошили багато околичних сіл». Про ці події, за даними О. Погорільця, засвідчують знахідки з розкопок мурованого замку Ракочі 2001 р.: наконечники стріл, підкови, деталі кінської упряжі. Розташовувався він між селами Ставниця та Головчинці, був квадратної форми з баштами по кутах. Крім оборонного призначення виконував ще й економічну функцію, адже тут існували митниця, торгові ряди. Напад 1566 р. виявився фатальним для замку – його було зруйновано.



Наконечники стріл  
з розкопок замку  
Ракочі 2001 р.



Підкова та деталі кінської упряжі





УДК 94(477.44+477.82)(=512.145)"13/16"  
В12

**Ващук Дмитро**

В12 Матеріальна спадщина кримських татар XIV–XVII ст. : Поділля і Волинь : аналіт. каталог. Кам'янець-Подільський : ФОП Панькова А. С., 2023. 48 с.

ISBN 978-617-7773-52-7

Видання містить результати наукових досліджень у музейних колекціях Кам'янця-Подільського, Меджибожа, Острога, Дубна та Берестечка. Проаналізовано й опубліковано артефакти матеріальної культури кінця XIII–XVII ст., пов'язаної із кримськими татарами. Рекомендовано для всіх, хто цікавиться історією України та її корінних народів.

УДК 94(477.44+477.82)(=512.145)"13/16"

ISBN 978-617-7773-52-7

© Ващук Дмитро, 2023

*Видання підготовлено у межах грантової програми  
Українського культурного фонду  
та за сприяння  
Міністерства культури  
Великого Герцогства Люксембург*

---

Науково-популярне видання

ВАЩУК Дмитро Петрович

**МАТЕРІАЛЬНА СПАДЩИНА  
КРИМСЬКИХ ТАТАР XIV–XVII ст. :  
ПОДІЛЛЯ І ВОЛИНЬ**

Аналітичний каталог

*Редактор – Вячеслав Григор'єв*

*Світлини – Дмитро Ващук*

*Ілюстрації – вільні джерела в інтернет-ресурсах*

*Портрети князів – художник А. Слапиш*

Формат 60x84/24. Ум. друк. арк. 1,86.

Тираж 530 прим. Зам №179.

Видавець і виготовлювач ФОП Панькова А. С.,  
вул. Симона Петлюри, 306, м. Кам'янець-Подільський,  
Хмельницька обл., 32302.

Тел./факс: (03849) 3-90-06, тел. (067) 381-29-43.

E-mail: aksiomaprint@ukr.net

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи  
ДК № 6561 від 28.12.2018 р.







